



**You have downloaded a document from
RE-BUS
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Navik on živi ki zgine pošteno. Formacje gwardii i ich rola w wybranych państwach współczesnej Europy

Author: Łukasz Nowok

Citation style: Nowok Łukasz. (2016). Navik on živi ki zgine pošteno. Formacje gwardii i ich rola w wybranych państwach współczesnej Europy. W: T. Iwanek (red.), A. Miarka, B. Midro, M. Mruk, S. Piwowska, D. Pudło (oprac.). Militarne i pozamilitarne aspekty współczesnego bezpieczeństwa międzynarodowego : wybrane problemy. T. 1. (S. 41-54). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.



Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).



UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH



Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego



Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Navik on živi ki zgine pošteno Formacje gwardii i ich rola w wybranych państwach współczesnej Europy

Jednostki gwardyjskie istniały we wszystkich państwach Europy od czasów średniowiecza, wtedy pełniły rolę osobistej ochrony monarchy i jego pałacu. Rola ich wzrosła niepomniernie dopiero w XVII i XVIII wieku. Czasy pierwszej wojny światowej położyły kres istnieniu większości z tych formacji. W dzisiejszej Europie tylko nieliczne państwa stać na utrzymywanie formacji gwardyjskich. Część z nich, jak w przypadku Królestwa Szwecji, odgrywa rolę Kompanii Reprezentacyjnej, w innych z kolei pełni funkcję pełnowartościowej liniowej jednostki bojowej. Celem moim jest zaprezentowanie historii, tradycji, przynależności, celu istnienia i działalności obecnie istniejących jednostek gwardyjskich istniejących m.in. w Zjednoczonym Królestwie Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, Federacji Rosyjskiej, Królestwie Belgii i Republice Chorwacji.

Formacje gwardii są znane w całej Europie od czasów starożytnych. W większości plemion, a później również krajów rolę gwardii pełniły najsilniejsze i najlepiej wyszkolone jednostki stanowiące przyboczną drużynę wodza. Po raz pierwszy w Europie gwardia w postaci pełnych wojsk liniowych pojawiła się w Starożytnym Rzymie za panowania cesarza Oktawiana Augusta i nosiła nazwę pretorianów¹. W okresie średniowiecza formacje gwardii w większości państw ponownie uległy zmniejszeniu, stając się przyboczną formacją ochronną monarchy. Dopie-

¹ Pierwsze oddziały — kohorty — pretorianów zostały powołane już w III wieku p.n.e. przez Scypiona jako osobista straż dowódcy (od czego wywodzi się też ich nazwa: *praetorium* — namiot dowódcy). Za panowania Oktawiana Augusta stanowili już pełnowartościową, stałą formację bojową stacjonującą w Rzymie i biorącą udział w kampaniach wojennych jako „siła ostateczna”. Podczas pokoju pełnili w mieście rolę żandarmerii. Po pewnym czasie zdobyli jednak zbyt wiele wpływów, co doprowadziło do ingerowania w wybór cesarza (np. Klaudiusza). Formację zaczął rozwiązywać cesarz Dioklecjan, rozdzielając władzę państwową i wojskową, a ostateczny cios pretorianom zadał Konstantyn Wielki, całkowicie likwidując te doborowe oddziały.

ro od XVII do XIX wieku formacje gwardyjskie zaczęły ponownie przeżywać swój renesans. Było to spowodowane nie tylko licznymi wojnami czy rozwojem uzbrojenia i ewolucją sposobów walki, ale również wzrostem liczby doświadczonych żołnierzy, którzy zgrupowani w ramach jednej formacji byli w stanie odnieść dużo większe sukcesy niż podczas rozproszenia pomiędzy innymi oddziałami. Wtedy też powstała większość brytyjskich formacji gwardyjskich czy nawet trzy elitarne Pułki Gwardii Imperium Rosyjskiego: Siemonowski², Izmailowski³ i Preobrażeński⁴. W tym też okresie na fali wojen napoleońskich powstał elitarny pruski pułk konny, I Pułk Huzarów Totenkopf⁵, nazywany również Czarnymi Huzarami. Okres I wojny światowej zachwiał istnieniem jednostek gwardyjskich funkcjonujących w tym czasie we wszystkich krajach Europy. Znaczne zmiany, jakie nastąpiły na polu bitwy, udowodniły, że formacje gwardii nie mają już prawa bytu wobec nowoczesnej broni i techniki walki. Czas II wojny światowej z kolei przywrócił gwardię w niektórych państwach. W III Rzeszy rolę tę zaczął pełnić specjalny pułk SS — Leibstandarte Adolf Hitler⁶. W dzisiejszej Europie dawne

² Pułk istniał od 1683 do 1917 roku i stacjonował w Petersburgu. Pełna nazwa formacji brzmi: Siemionowski Lejb-Gwardyjski Regiment. Został powołany do istnienia przez Piotra I, a pełen stan osobowy uzyskał dopiero po 23 latach. Brał udział w licznych kampaniach od Narwy i Połtawy z czasów wojny północnej, aż po rewolucję lutową z 1917 roku. Znakiem charakterystycznym pułku były granatowe mundury, do których nawiązuje dzisiejszy Pułk Kremłowski.

³ Pułk Izmailowski został powołany do istnienia 22 września 1730 roku i podporządkowany okręgowi wojskowemu w Petersburgu. Swoje pierwsze starcia toczył dopiero w 1737 roku w czasie wojny turecko-rosyjskiej. Zasłynął między innymi udziałem w wojnie szwedzkiej w 1790 roku, szaleńczą (niepotrzebną) szarżą pod Austerlitz w 1805 roku czy tłumieniem powstań listopadowego i styczniowego. Jako jeden z nielicznych oddziałów Imperium został odznaczony Orderem Świętego Andrzeja Powołańca. Pułk został rozwiązany w 1917 roku po przejęciu władzy przez bolszewików.

⁴ Pułk Preobrażeński został powołany do życia w 1683 roku. Pierwotnie pełnił rolę żandarmerii podległej Tajnej Kancelarii Cara, jednak ostatecznie przerodził się w jeden z trzech najważniejszych pułków gwardyjskich Imperium. Tak jak dwa pozostałe, stacjonował w Petersburgu, a swoje doświadczenie bojowe zdobywał między innymi w 1700 roku pod Narwą (gdzie otrzymał dodatkowy człon nazwy: Lejb-Gwardyjski), Oczakowem w 1737 czy w 1814 roku podczas zdobywania Paryża. Jak dwa pozostałe pułki, w 1917 roku przyłączył się do wojsk Białej Rosji i stanął przeciwko czerwonoarmistom, co poskutkowało wykreśleniem pułku z listy wojsk i ostatecznym rozwiązaniem po zakończeniu wojny domowej w 1922 roku.

⁵ Należy tutaj rozróżnić dwa „Czarne Pułki”. Pierwszym jest 1. Przyboczny Pułk Huzarów powołany do życia przez Fryderyka II Wielkiego w 1741 roku. Był to pułk noszący czarne mundury, czarne atyle z białym szamerunkiem, czarne czapki z czerwonym kołpakiem i symbolem totenkopf umieszczonym pomiędzy szczytem a kokardą. Przy paradnych czapkach noszono pióropusz z czarno-białego końskiego włosia. Drugim z „Czarnych Pułków” był 17. Brunszwicki Pułk Huzarów sformowany 1 kwietnia 1809 roku na wygnaniu w Rosji w celu zwalczania Napoleona. Oni również posługiwali się czarnymi mundurami z białym szamerunkiem, a jako czapki nosili wysokie bermysy z karmazynowymi płomieniami, czarnymi chwostami i umieszczonymi pod nimi wizerunkami totenkopf.

⁶ 1. Dywizja Pancerna SS „Leibstandarte SS Adolf Hitler” wywodziła się ze 120-osobowego oddziału SS-Stabswache Berlin sformowanego w 1933 roku. Rok później jako jednostka zmotoryzowana otrzymała status pułku, by wziąć udział w inwazji na Polskę. Dopiero w 1940 roku została

jednostki gwardii zostały pozbawione swojego zaszczytnego statusu i w znacznej mierze bądź zepchnięte do roli bezużytecznych, choć ładnie wyglądających na defiladach batalionów, bądź też całkowicie rozwiązane. Tylko nieliczne państwa stać na utrzymanie formacji gwardyjskich w ich pierwotnym stanie i przy zachowaniu ich pierwotnego przeznaczenia. Cechami charakterystycznymi jednostek gwardii jest zarówno ich specjalny status, odmienne, najczęściej wywodzące się z tradycji umundurowanie, dewiza oraz historia danej formacji. Postaram się przedstawić najbardziej charakterystyczne jednostki pełniące rolę gwardii w państwach współczesnej Europy.

Królestwo Szwecji

Najstarszą z prezentowanych jednostek jest Livgardet, czyli Straż Przyboczna powołana do istnienia w 1521 roku przez Gustawa I Wazę⁷. Od samego początku formacja składała się z trzech batalionów piechoty i dywizjonu kawalerii i w tej sile towarzyszyła monarchom w europejskich bojach. Odgrywała ważną rolę od czasu szwedzkiej wojny o niepodległość⁸, w czasie której została powołana, aż do

przeformowana na brygadę i rok później wysłana na Bałkany jako główny agresor przeciwko Królestwu Jugosławii i zarazem wsparcie dla nacjonalistycznego chorwackiego ruchu ustaszowskiego. Z końcem 1941 roku została wysłana do Związku Radzieckiego, gdzie walczyła w Taganrogu. Już rok później ponownie podniesiona do rangi dywizji grenadierów pancernych została przerzucona do Francji w celu testowania nowych czołgów typu „Tygrys”. Już w lutym 1943 roku formacja wróciła na Ukrainę, by walczyć nad Donem. W październiku tego roku została przekształcona w liczącą 20 tys. ludzi dywizję pancerną. Po trudnych walkach w okolicach Żytomierza i Kamieńca Podolskiego dywizja stopniała do stanu 1 250 żołnierzy, co zmusiło dowództwo do przerzucenia jej do Normandii. Pospiesznie powiększona stawiała zaciekły opór aliantom pod Caen w 1944 roku. Po wyrwaniu się z kotła pod Falaise z końcem 1944 roku została przerzucona na Węgry, by bronić drogi do Budapesztu i Wiednia przed Armią Czerwoną. Rozbita formacja w kwietniu 1945 roku w stanie 1 700 żołnierzy i 16 czołgów porzuciła sprzęt i poddała się Amerykanom. Całość pozostałej przy życiu dywizji postawiono przed trybunałem, a większość z żołnierzy skazano na karę śmierci.

⁷ Gustaw I Waza — król Szwecji. Urodził się 12 maja 1496 roku. Panował od 6 czerwca 1523 roku, koronowany 12 stycznia 1528 roku. Zmarł 29 września 1580 roku. Zerwał unię kalmarską, wprowadził dziedziczość tronu i położył podwaliny pod budowę silnego państwa narodowego. Doprowadził Szwecję do statusu potęgi bałtyckiej.

⁸ Zerwanie unii kalmarskiej przez wybór Gustawa I Wazy na króla Szwecji doprowadziło do wybuchu okrutnej wojny w Skandynawii, zwaną również szwedzką wojną o niepodległość. W skład unii wchodziła Dania, Norwegia i Szwecja, a na jej czele stał wspólnie wybierany władca. Pierwszym został Eryk Pomorski, wybrany 17 czerwca 1397 roku, co jest uznawane za rozpoczęcie funkcjonowania unii. Unia została zerwana w 1523 roku, choć próby jej wskrzeszenia pojawiały się jeszcze w 1659 roku.

swojego ostatniego spektakularnego zwycięstwa pod Svenskundem w 1790 roku⁹. Od tamtej pory gwardia jest cały czas utrzymywana w pełnej gotowości bojowej, nie bierze jednak udziału w czynnej walce. Dewizą całej formacji stała się łacińska maksyma *Possunt nec posse videntur*, czyli *Możemy wszystko, co wydaje się niemożliwym*. Dewizą piechoty jest *Attityd är allt*, czyli *Postawa jest wszystkim*, a kawalerii — *Gardet dör, men ger sig icke*, co oznacza: *Gwardia umiera, ale się nie poddaje*. Oficjalnie na czele Straży Przybocznej stoi sam monarcha, czyli Karol XVI Gustaw, jest on jednak tylko jej tytularnym przywódcą, w Jego imieniu przewodzi formacji pułkownik Christian Timstan. Wygląd jednostki i jej skład uległy znaczącej zmianie. Podczas gdy pierwotnie obie jednostki nosiły mundury koloru błękitnego, a jedynym rozróżnieniem były złote wyłogi na mundurach piechoty, tak dzisiaj są to dla piechoty czarne kurtki mundurowe oraz białe spodnie, a dla kawalerii czarne kurtki ze złotymi zdobieniami i czarne spodnie. Rolę hełmów piechoty pełnią pickelhauby, podczas gdy dla kawalerii są to tradycyjne hełmy kirasjerskie ozdobione końską białą kitą. Tradycyjne błękitne mundury zostały natomiast przejęte przez Straż Królewską pełniącą rolę kompanii reprezentacyjnej. Współcześnie Livgardet składa się dwóch batalionów piechoty i dywizjonu kawalerii. Pomimo braku czynnej działalności są to pełnowartościowe jednostki bojowe wchodzące w skład ogółu armii Królestwa. Ich specyfiką jest przystosowanie do prowadzenia walk miejskich, a głównym zadaniem w czasie wojny i pokoju jest ochrona rodziny królewskiej i premiera. W Straży Przybocznej służy obecnie łącznie 900 zawodowych żołnierzy¹⁰.

Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej

Kolejną prezentowaną gwardią jest najbardziej rozbudowana i zarazem najliczniejsza europejska formacja: Gwardia Jej Królewskiej Mości. Gwardia Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej składa się współcześnie z dwóch pułków kawalerii i pięciu pułków piechoty, przy czym wszystkie te formacje stacjonują w samym Londynie w bezpośredniej bliskości Pałacu Buckingham: piechota w tzw. koszarach Wellingtona oddzielonych od pałacu ulicą Pall Mall, natomiast kawaleria w Koszarach Gwardii Konnej oddzielonych od pałacu Parkiem Świętego Jakuba. Jest to nie tylko najliczniejsza europejska formacja gwardyjska, ale również jedyna biorąca ciągły udział w działaniach zbrojnych. Pomimo swojej elitarności jest również formacją, do której może przystąpić każdy

⁹ Druga Bitwa Pod Svenskundem miała miejsce w ramach wojny rosyjsko-szwedzkiej z lat 1789—1790. Do bitwy doszło w dniach 2—9 lipca 1790 roku. Była to zarazem największa bitwa morska w historii Skandynawii, wzięło w niej udział 195 okrętów szwedzkich i 151 rosyjskich.

¹⁰ <http://www.forsvarsmakten.se/en> [dostęp: 1.12.2014].

mieszkaniec Wspólnoty Brytyjskiej, który odsłużył w wojsku co najmniej 5 lat i uzyskał stopień kaprała. Dewizą najstarszej części składowej gwardii, czyli pułków kawalerii, jest anglo-normańska formuła będąca zarazem dewizą Królestwa i Orderu Podwiązki, która brzmi *Honi soit qui mal y pense*, co oznacza *Hańba tym, którzy źle o tym myślą*¹¹. Gwardia konna składa się z dwóch pułków. Starszy z nich nazywany jest w skrócie Life Guard, czyli Strażą Przyboczną, powołany został do istnienia w 1658 roku. Pełna nazwa Straży Przybocznej to 1. Pułk Kawalerii Gwardii Konnej Jej Królewskiej Mości. Elementem charakterystycznym dla tej formacji są karmazynowe kurtki mundurowe, białe spodnie oraz białe kity zdobiące tradycyjne kirasjerskie hełmy¹². Drugim z pułków jest formacja nazywana zwyczajowo Blues and Royals, co oznacza Błękitni i Królewscy. Pułk ten został sformowany w 1969 roku jako 1. Pułk Dragonów. Wyróżnikiem tej formacji są granatowe mundury i hełmy kirasjerskie ozdobione kitą koloru czerwonego¹³. Rzeczą charakterystyczną dla obu jednostek są derki narzucane między koński grzbiet i siodło. Zgodnie ze zwyczajem są na nich haftowane nazwy krajów, w których pułki walczyły, a także podobizny orderów, którymi zostały odznaczone. Obecnie są to jedyne formacje brytyjskie, które zostały wyróżnione Krzyżem Wiktorii¹⁴. Najstarszym wymienionym na derkach polem bitwy jest Dettingen z 1743¹⁵ roku, a najmłodszymi Irak z 2003 roku¹⁶ i Afganistan z 2008 roku¹⁷. Współcześnie oba pułki gwardii konnej królestwa są już przystosowane do nowoczesnego stylu pro-

¹¹ http://www.armynavyairforce.co.uk/life_guards.htm [dostęp: 1.12.2014].

¹² <http://householdcavalry.info/uniforms.html> [dostęp: 1.12.2014].

¹³ Ibidem.

¹⁴ Victoria Cross jest najwyższym odznaczeniem (nie orderem) Imperium Brytyjskiego. Został ustanowiony 29 stycznia 1856 roku jako odznaczenie jednoklasowe. W myśl statutu jest nadawany za osobiste, wyjątkowe akty odwagi mające miejsce w bezpośrednim starciu z wrogiem. Odznaczeniem ma kształt krzyża kawalerskiego, na którego awersie w centralnym punkcie umieszczono wizerunek lwa (symbolu monarchii) siedzącego na imperialnej koronie. Pod koroną widnieje napis *For Valour*, czyli *Za męstwo*. Od momentu ustanowienia żołnierze sił lądowych nosili krzyż na karmazynowej wstążce, a żołnierze marynarki wojennej na granatowej, jednak od utworzenia RAF w 1918 roku wszyscy kawalerowie odznaczenia noszą go na wstążce karmazynowej. W precendencji orderów i odznaczeń Krzyż Wiktorii jest ustawiony znacznie wyżej niż najstarszy z orderów — Order Podwiązki. Dewizą krzyża jest hasło *Beyond the Duty*, co oznacza *Ponad obowiązek*. Do dnia dzisiejszego nadano tylko 1 356 krzyży, przy czym wszystkie zgodnie z pierwotnym założeniem królowej Wiktorii zostały wykonane z rosyjskich dział zdobytych w Sewastopolu podczas wojny krymskiej. Dodatkowym przywilejem posiadaczy odznaczenia jest prawo umieszczania po nazwisku liter *v.c.* oznaczających właśnie Victoria Cross, ponadto zgodnie z tradycją nawet żołnierze dużo wyżsi stopniem są zobowiązani oddawać honory jako pierwsi kawalerowi Krzyża Wiktorii.

¹⁵ Dettingen — bitwa z 27 czerwca 1743 roku, do której doszło pomiędzy siłami Francji a zjednoczonymi wojskami Wielkiej Brytanii, Hanoweru i Austrii. Miała miejsce podczas wielkiej wojny o sukcesję austriacką. W starciu wzięło udział 36 tys. wojsk sprzymierzonych i 26 tys. francuskich. Bitwa zakończyła się zwycięstwem aliantów przy stracie 615 zabitych i 2 tys. rannych przy francuskich stratach rzędu 931 zabitych i 3 tys. rannych.

¹⁶ II wojna w Zatoce Perskiej: 20 marca — 1 maja 2003 roku.

¹⁷ http://www.armynavyairforce.co.uk/life_guards.htm [dostęp: 1.12.2014].

wadzenia wojny, a więc dysponują transporterami opancerzonymi, czołgami podstawowymi typu Centurion Mk 3¹⁸, które służą im obecnie za pojazdy szkoleniowe, czołgami typu FV4201 Chieftain¹⁹ (używane jeszcze podczas wojny domowej w Byłej Socjalistycznej Federacyjnej Republice Jugosławii) oraz czołgi typu Challenger 1²⁰, które pełnią obecnie funkcje czołgów podstawowych²¹.

Wszystkie brytyjskie piesze formacje gwardii są pułkami tylko z nazwy, jako że współcześnie są powszechnie uznawane za jednostki w sile batalionu. Dodatkowo w Koszarach Wellingtona stacjonują jedynie wydzielone z całych formacji stuosobowe oddziały, które mają w pierwszej chwili zapewnić bezpieczeństwo królowej. Do ich obowiązków należy również przeprowadzanie ceremonii zmiany warty. Spośród pięciu pułków piechoty najstarszym jest The Scots Guards, czyli Gwardia Szkocka utworzona na polecenie Karola I²² w 1642 roku. Od samego początku mottem tej jednostki jest łacińska dewiza *Nemo me impune lacessit*, która oznacza: *Nikt nie dotyka mnie bezkarnie*. Pierwotnie była to formacja walcząca bronią białą, czyli tradycyjnymi szkockimi ciężkimi pałaszami typu claymore²³, jednak wskutek wzrastającego znaczenia broni palnej została ona dostosowana do nowych czasów i dozbrojona w karabiny. Jednostka ta, jak wszystkie piesze

¹⁸ Centurion był czołgiem produkowanym od 1945 roku. Pomimo umieszczenia go w kategorii czołgów szybkich mógł dzięki silnikowi rolls-royce meteor (600KM) rozpędzić się do zawrotnych 34 km/h. Prawdziwą przewagą pojazdu był jego pancierz dochodzący nawet do 152 mm i armata 77 mm, którą bardzo szybko zastąpiono działem 105 mm. Dodatkowym uzbrojeniem był karabin maszynowy besa kalibru 7,92 mm. Czołg ten stał się bardzo szybko towarem eksportowym do Indii, Omanu, Izraela (zasłużyły się podczas wojny Jom Kippur), RPA oraz Somalii. Ostatnich egzemplarzy przerobionych na czołgi saperskie armia brytyjska używała podczas I wojny w Zatoce Perskiej.

¹⁹ Chieftain wszedł do służby w roku 1967 jako następca centuriona. Ciągłe zapotrzebowanie na rozwój broni pancerniej doprowadziło do ukazania się 12 różnych wersji pojazdu. Od poprzednika odróżniał go silnik leyland L60 (750 KM) pozwalający na rozwinięcie maksymalnie 48 km/h. Dodatkowym atutem pojazdu było jego obniżenie spowodowane odmiennym ustawieniem stanowiska mechanika-kierowcy (w czołgach tego typu prowadzi się pojazd w pozycji leżącej). Uzbrojenie stanowiła armata 120 mm, karabin maszynowy kalibru 7,92 mm, maszynowy karabin przeciwlotniczy 12,7 mm oraz dwie wyrzutnie granatów dymnych.

²⁰ Challenger 1 jest pojazdem unikatowym jak na brytyjskie warunki. Plany jego konstrukcji powstały podczas brytyjsko-niemieckiej współpracy mającej stworzyć czołg podstawowy dla NATO. Ostatecznie jednak utworzono brytyjski czołg podstawowy III generacji, który wszedł do służby w 1983 roku. W pojeździe zastosowano silnik condor (1200 KM) pozwalający rozpędzić się do 56 km/h. Dodatkowo tradycyjny stalowy pancierz został zastąpiony pancierzem warstwowym typu chobham (do wprowadzenia do służby Abramsów i Leopardów 2A5 był najmocniej opancerzonym czołgiem NATO). Uzbrojenie pojazdu stanowi gwintowana (rzecz prawie niespotykana) armata L11A5 kalibru 120 mm, sprzężony z nią karabin maszynowy kalibru 7,62 mm oraz maszynowy karabin przeciwlotniczy kal. 7,62 mm.

²¹ Więcej na ten temat w: B. WHITE-SPUNNER: *Horse Guards*. Londyn 2006.

²² Karol I Stuart urodził się 19 listopada 1600 roku, został zgilotynowany w czasie rewolucji Olivera Cromwella 30 stycznia 1649 roku. W czasie swoich rządów toczył z parlamentem zaciekle spory dotyczące zarówno zarządzania państwem, jak i podziału kompetencji. Jako jedyny z brytyjskich monarchów został obalony przez poddanych i ścięty.

²³ http://pooleysword.com/en/Scots_Guards%27_Sword [dostęp: 1.12.2014].

pułki gwardii, nosi proste karmazynowe kurtki mundurowe, czarne spodnie oraz wysokie, włochate czapki, które pierwotnie były wytwarzane z futra baribali. Jej elementem wyróżniającym jest brak płomienia na czapce. Pomimo tego, iż jest to formacja istniejąca najdłużej, zajmuje dopiero trzecie miejsce w precendencji pieszych jednostek gwardyjskich²⁴. Obecnie jako formacja bojowa Gwardia Szkocka jest uznawana za pułk piechoty zmotoryzowanej. Posiada pojazdy opancerzone typu Bulldog & FV430 Series²⁵, wozy patrolowe typu Husky²⁶ oraz wozy typu Mastiff²⁷.

Kolejnym pułkiem jest drugi według starszeństwa, utworzony w 1650 roku przez Olivera Cromwella²⁸ i noszący nazwę Gwardii z Coldstream. Miała to być pierwsza z jednostek tzw. nowego ładu, co zawierało się również w jej łacińskiej dewizie: *Nulli Secundus*, czyli *Wszyscy równi*. Elementem wyróżniającym żołnierzy z Coldstream jest czerwony płomień noszony po prawej stronie czapki. Jest to jedyny pieszy pułk gwardii, który brał w całym swoim składzie osobowym udział w operacjach zbrojnych w Bośni, Iraku i Afganistanie²⁹. Pierwszym w precendencji jest utworzony w 1656 roku pułk Grenadierów Gwardii. Jego elementem wyróżniającym jest biały płomień noszony po prawej stronie czapki. Jest to pułk o najbardziej burzliwej historii. Od czasów swojego powstania brał ciągły udział we wszystkich konfliktach zbrojnych, w które zaangażowane było Imperium Brytyjskie. Największe sukcesy pułk odniósł podczas wojny o sukcesję hiszpańską³⁰

²⁴ <http://www.army.mod.uk/infantry/regiments/23989.aspx> [dostęp: 1.12.2014].

²⁵ Pojazdy typu buldog są podstawowymi transporterami opancerzonymi całej brytyjskiej armii. Są to pojazdy gasienicowe, mogące przewozić jednorazowo do 10 żołnierzy, a ich obsługę stanowią 2 osoby: kierowca i dowódca. Pojazd jest napędzany silnikiem rolls-royce K60 pozwalającym rozpędzić się do 52 km/h. Wyposażenie pojazdu stanowi karabin maszynowy kal. 7,62 mm oraz 2 trzylufowe wyrzutnie granatów. W czasie misji pojazdy tego typu pełnią również funkcję ambulansów.

²⁶ Husky to opancerzone samochody terenowe przeznaczone do patrolowania terenów trudno dostępnych. Ich załogę stanowią 4 osoby, a uzbrojenie składa się z karabinu maszynowego. Potrafią się przemieszczać z prędkością 70 km/h. W warunkach bojowych często pełnią funkcję karetek lub ciągników artyleryjskich.

²⁷ Mastiff jest to rodzaj opancerzonej ciężarówki pełniącej funkcję wzmocnionego wozu patrolowego mogącego zabrać do 8 żołnierzy. Jej stałą załogą są dwie osoby. Pojazd posiada napęd na wszystkie sześć kół (będących zarazem kołami skrotnymi) umożliwiającą rozwinięcie prędkości 90 km/h. Transporter jest chroniony nie tylko wzmocnionym wielowarstwowym pancerzem, ale również osłaniającą go ze wszystkich stron klatką z rurek wykonanych ze specjalnego stopu stali. Wyposażenie pojazdu stanowi karabin maszynowy kal. 7,62 mm, ciężki karabin maszynowy kal. 12,7 mm oraz wyrzutnia granatów.

²⁸ Oliver Cromwell urodził się w 1599 roku. Dzięki radykalnym poglądom zrobił błyskawiczną karierę polityczną, gromadząc wokół siebie osoby niechętne panowaniu króla Karola I. Wraz z nimi doprowadził do obalenia i ścięcia monarchy, po czym ogłosił się lordem protektorem, przejmując wszystkie przysługujące królowi kompetencje. Zmarł w pałacu Whitehall w 1658 roku.

²⁹ <http://www.army.mod.uk/infantry/regiments/23988.aspx> [dostęp: 1.12.2014].

³⁰ Prowadzona w latach 1701—1714 pomiędzy Wielką Brytanią, Holandią, Austrią, Prusami a Francją, Hiszpanią, Bawarią i Kolonią o władztwo nad Hiszpanią i dominację w Europie.

oraz podczas zdobywania Paryża w czasie wojen napoleońskich. Ten pułk odpowiadał też za bezpieczeństwo dygnitarzy biorących udział podczas kongresu wiedeńskiego. Dwoma najbardziej spektakularnymi starciami, w których brali udział grenadierzy Gwardii, była bitwa pod Waterloo, podczas której rozbili pułk napoleońskich szaserów gwardii, oraz oblężenie Sewastopola³¹ podczas wojny krymskiej³². W późniejszym okresie formacja brała udział w wojnach burskich oraz w czasie I wojny światowej w pierwszej bitwie pod Ypres³³. Czas II wojny światowej doprowadził do ciągłego przerzucania pułku pomiędzy najbardziej newralgicznymi punktami wszystkich frontów od ewakuacji Dunkierki³⁴ przez Monte Cassino³⁵ i Anzio³⁶, po operację Market Garden³⁷. Po II wojnie grenadierzy Gwardii brali udział w działaniach w Palestynie i obu wojnach w Zatoce. Dzisiaj jako jedyni w całej Gwardii Jej Królewskiej Mości stanowią najbliższą straż królowej podczas wszystkich uroczystości państwowych. Specjalny status grenadie-

³¹ Oblężenie głównej rosyjskiej bazy morskiej na Krymie. Toczyło się od 1 października 1854 do 11 września 1855 roku. Po wielu krwawych szturmach zakończyło się zdobyciem miasta.

³² Toczona w latach 1853—1856 pomiędzy Imperium Rosyjskim a Imperium Osmańskim i sprzymierzeńcami (Wielką Brytanią, Francją i Sycylią). Przyczyną było wkroczenie wojsk carskich do naddunajskich księstw podległych Turcji. Wojna zakończyła się klęską Rosjan, ukazując ich techniczne zacofanie i braki w wyszkoleniu żołnierzy.

³³ Bitwa będąca częścią „wysięgu do morza”. Miała miejsce od 19 października do 22 listopada 1915 roku. Podczas bitwy oddziały brytyjskich weteranów II wojny burskiej zatrzymały liczniejsze formacje Reichswehry złożonej głównie z młodych i niedoświadczonych ochotników. Niemcy nazywają tę bitwę „rzezią niewinnych”, co doskonale odzwierciedla to, co spotkało ich armię. Dodatkowo Belgowie otworzyli śluzę na rzece Yser, zalewając tereny wokół miasta i powstrzymując marsz wojsk niemieckich. W odwecie Reichswehra ostrzałem artyleryjskim doszczętnie zniszczyła miasto.

³⁴ Ewakuacja Dunkierki lub też bitwa o Dunkierkę miała miejsce między 26 maja a 4 czerwca 1940 roku. Była to kolejna porażka wojsk państw zachodnich w starciu z Wehrmachtem.

³⁵ Bitwa pod Monte Cassino lub też bitwa o Rzym była jednym z najstraszniejszych starć II wojny światowej. Toczyła się od 17 stycznia do 18 maja 1944 roku. Celem aliantów było zdobycie warownego klasztoru na górze Cassino obsadzonego przez tzw. „zielone diabły”, czyli elitarne niemieckie jednostki spadochronowe, oraz oddziały artylerii wchodzące w skład 10. Armii. Nieudane szturmowanie prowadzone przez oddziały brytyjskie i francuskie oraz bezmyślne zbombardowanie i zniszczenie istniejącego od VI stulecia klasztoru doprowadziły do podjęcia się straceńczego szturmu przez II Korpus Polski gen. Władysława Andersa, który jako jedyny atak na wzgórze zakończył pełnym sukcesem.

³⁶ Bitwa pod Anzio trwała od 22 stycznia do 5 czerwca 1944 roku. Było to starcie pomiędzy sprzymierzonymi siłami brytyjskimi, kanadyjskimi i amerykańskimi przeciwko oddziałom Wehrmachtu i faszystowskich Włoch. Celem bitwy było otwarcie drugiej drogi na Rzym. Po pięciu miesiącach okrutnych walk zakończyła się zwycięstwem sprzymierzonych, którzy utracili łącznie 7 tys. żołnierzy, 36 tys. żołnierzy zostało rannych przeciwko 5 tys. zabitych, 30 tys. rannych i 4 tys. pojmanych przeciwników.

³⁷ Market Garden to największa wspólna operacja wojsk powietrznodesantowych przeprowadzona przez aliantów w czasie II wojny światowej na terenie Holandii w dniach 17—27 września 1944 roku. Miała na celu zrzuć wojsk na Linie Zygfrida i rozdzielenie sił niemieckich dla łatwiejszego ich rozbicia. Operacja zakończyła się klęską aliantów.

rów Gwardii doprowadził między innymi do powstania hasła głoszącego: *Kto był grenadierem chociaż jeden dzień, jest nim na zawsze*³⁸.

Czwartym pułkiem jest Irish Guard, czyli Gwardia Irlandzka utworzona w 1900 roku³⁹. Mottem trochę ironicznie jak dla irlandzkiej formacji brzmiącym jest łacińska dewiza *Quuis Separabit?*, co oznacza dosłownie: *Któż nas podzieli?* Wyróżnikiem formacji jest błękitny płomień na czapce oraz fakt, że jako jedyna z jednostek brytyjskiej Gwardii posiada swoją maskotkę: jest nią wilczarz irlandzki o wdzięcznym imieniu Brian Boru (co jest nawiązaniem do panującego w XI wieku króla Irlandii)⁴⁰.

Ostatnim z pieszych pułków gwardii jest utworzona w 1915 roku Gwardia Walijska. Jej dewizą jest walijskie *Cymru am Byth!*, czyli *Walia na wieki!* Elementem ubioru, który ją wyróżnia, jest biało-zielono-biały płomień noszony po prawej stronie czapki. Rzeczą charakterystyczną jest również fakt, iż funkcję bezpośredniego dowódcy formacji pełni zawsze następca tronu, który też otrzymuje tytuł księcia Walii. Gwardia brytyjska jest pełnowartościową formacją bojową, której zadaniem jest pełnienie funkcji reprezentacyjnych oraz ochrona nie tyle rodziny królewskiej, co aktualnego monarchy i następcy tronu⁴¹. Wedle statusu samej armii są to natomiast jednostki liniowe podległe nie Królestwu, jak reszta wojsk brytyjskich, lecz monarsze, i jak w przypadku udziału w misjach potrzebują do tego jego bezpośredniego rozkazu.

Królestwo Belgii

Po I wojnie światowej w Królestwie Belgii wzrosło zapotrzebowanie na jednostkę pełniącą funkcję gwardii, a przynajmniej mogącą strzec wschodniej granicy państwa przed odradzającą się niemiecką potęgą. W zaistniałej sytuacji król Albert I powierzył w 1933 roku pułkownikowi Bremerowi utworzenie pułku, który miałby bronić Ardenów. Bremer jednak, zamiast powoływać całkiem nową jednostkę, przejął istniejący od 1830 roku 10. Liniowy Pułk Piechoty Chasseurs Ardennais. Po objęciu nad nim dowodzenia doprowadził do zmiany nazwy na Pułk Szaserów Ardeńskich. Była to od tej pory klasyczna półbrygada piechoty zmotoryzowanej wzmocniona kilkoma słabymi francuskimi czołgami typu T-13 i T-15. Zgodnie z pomysłem króla znakiem rozpoznawczym szaserów stały się zielone berety, na których zamiast godła Belgii miał widnieć symbol Ardenów, czyli głowa dzika. W tym samym czasie przyjęto dla jednostki francuską dewi-

³⁸ <http://www.army.mod.uk/infantry/regiments/23306.aspx> [dostęp: 1.12.2014].

³⁹ <http://www.army.mod.uk/infantry/regiments/23990.aspx> [dostęp: 1.12.2014].

⁴⁰ Więcej na ten temat w: D. MURPHY: *Irish Regiments in the World Wars*. Oxford 2007.

⁴¹ <http://www.army.mod.uk/infantry/regiments/23991.aspx> [dostęp: 1.12.2014].

zę *Résiste et Mords!*, co oznacza *Przetrwaj i ugryź!* Jak się w bardzo krótkim czasie okazało, Bremer nie mógł wybrać lepszej dewizy. Podczas ataku Trzeciej Rzeszy w 1940 roku Szaserzy Ardeńscy stali się jednostką, która do końca wojny nie tylko nie została rozbita, ale zadała przeciwnikowi największe straty, a także pomimo otrzymania rozkazu złożenia broni nie wykonała go. Jako całość pułk został odznaczony francuskim Croix de guerre z palmą⁴² oraz Orderem Leopolda II klasy⁴³. Aż do roku 2011 Szaserzy Ardeńscy byli pełnowymiarowym pułkiem wpisanym na listę jednostek bojowych. Trzy lata temu zostali jednak zredukowani do batalionu⁴⁴.

Federacja Rosyjska

Inną godną uwagi jednostką gwardii jest Кремлѐвский полк, czyli Pułk Kremłowski, nazywany również Pułkiem Prezydenckim. Swoimi korzeniami sięga 8 kwietnia 1936 roku, kiedy specjalny rozkaz Stalina przekształcił Batalion Specjalnego Przeznaczenia NKWD stacjonujący na Kremlu w Pułk Specjalnego Przeznaczenia. W czasie II wojny światowej Pułk brał czynny udział w walkach na frontach zachodnim i wołchowskim, gdzie utracił łącznie 97 żołnierzy. Za swoje działania został odznaczony Orderem Czerwonego Sztandaru⁴⁵ i uhonorowany uczestnictwem w paradzie na Placu Czerwonym. 7 maja 1965 roku zmieniono

⁴² Francuski krzyż wojenny został ustanowiony w 1915 roku. Ma formę krzyża kawalerskiego z medalionem w miejscu przecięcia ramion, na którym znajduje się popiersie kobiety symbolizujące Francję. Na otoku medalionu widnieje napis *République Française*, czyli *Republika Francuska*. Za medalionem umieszczone są skierowane ku górze, skrzyżowane miecze. Pierwotnie noszony na zielonej wstędze z siedmioma czerwonymi pionowymi paskami. Za specjalne zasługi wstążka była dodatkowo ozdobiana brązową lub srebrną palmą albo brązową, srebrną lub złotą gwiazdą.

⁴³ Najstarszy i najwyższy order Królestwa Belgii ustanowiony 11 lipca 1832 roku. Jest to order pięcioklasowy, nadawany w dwóch kategoriach: cywilnej i wojskowej. Insignia orderu to oznaka, gwiazdy I i II klasy oraz kollana I klasy. Jest to emaliowany na białą złoty krzyż maltański. W medalionie środkowym awersu znajduje się złoty lew godła państwowego Belgii w niebieskim polu otoczony napisem w językach francuskim i niderlandzkim *L'union fait la Force — Eendracht maakt Macht*, czyli *W jedności siła*. W medalionie rewersu spleciony monogram LR. Między ramionami krzyża położony jest emaliowany na zielono wieniec dębowo-laurowy. Zawieszka jest złota korona królewska. Przy nadaniach dla wojskowych sił lądowych umieszcza się skrzyżowane miecze pod zawieszka krzyża orderowego i na gwiazdach I i II klasy, w przypadku marynarzy złote kotwice w tych samych miejscach.

⁴⁴ <http://www.mil.be/nl/eenheden/bataljon-ardense-jagers> [dostęp: 1.12.2014].

⁴⁵ Najwyższe odznaczenie Związku Radzieckiego ustanowione 16 września 1918 roku. Odnazka przedstawia dębowy wieniec, w którego górnej części umieszczony został rozwinięty czerwony sztandar z napisem *Пролетарии всех стран, соединяйтесь* (*Proletariusze wszystkich krajów, łączcie się*). W centrum na tle czerwonej gwiazdy z sierpem i młotem znajdują się skrzyżowane: pochodnia, karabin, młot i plug, w dolnej części wieńca jest umieszczony napis *СССР (ZSRR)* na

nazwę formacji na Specjalny Pułk Kremłowski Czerwonego Sztandaru, a już w 1993 roku, po rozpadzie ZSRR, oficjalnie nadano nazwę Pułku Kremłowskiego. Od 1993 roku również Pułk jest prowadzony jako jednostka specjalna Federacji Rosyjskiej, na której czele zarówno tytułarnie, jak i faktycznie stoi prezydent Rosji Władimir Putin. Mundury formacji nawiązują krojem i kolorystyką do mundurów carskiej gwardii. W wersji letniej są to mundury granatowe z wysokim czako ozdobionym złożonym, żelaznym symbolem gwardii, w wersji zimowej natomiast mundury są ciemnozielone⁴⁶. Do służby w tej formacji można się stosunkowo łatwo dostać. Od kandydata wymaga się ukończonych 25 lat, wyższego wykształcenia, znajomości języka, literatury i historii Rosji, 180 cm wzrostu, słowiańskiego wyglądu i braku tatuaży. Koszary pułku znajdują się w kremłowskim Arsenale, a jego głównymi zadaniami jest ochrona prezydenta Rosji, trzymanie warty honorowej przy Grobie Nieznanego Żołnierza oraz pełnienie funkcji reprezentacyjnej⁴⁷.

Republika Chorwacji

Kolejnymi dość specyficznymi jednostkami gwardii są dwie chorwackie formacje. Pierwsza z nich jest Počasno-zaštitna bojna, czyli Batalion Straży Honorowej. Ten stacjonujący w Zagrzebiu oddział został powołany do istnienia w 2000 roku. Jego tytułarnym dowódcą jest prezydent Republiki Chorwackiej, natomiast rzeczywistą funkcję sprawuje starszy chorąży sztabowy (brygadier)⁴⁸ Dragan Bašić. Pomimo swojej nazwy rola jednostki nie ogranicza się tylko i wyłącznie do pełnienia funkcji reprezentacyjnych. Zgodnie z założeniem formacja ta ma stanowić ostatni punkt oporu w przypadku wojny, dlatego też wszyscy służący w niej żołnierze są weteranami wojny o niepodległość w stopniu co najmniej sierżanta⁴⁹. Uzbrojenie podstawowe stanowi karabin samopowtarzalny Zastava M59/66⁵⁰, a także karabiny snajperskie Zastava M91. Z racji swojego przeznaczenia dewi-

czerwonej emalii. Pierwotnie noszony w formie odznaki przykręcanej do munduru (jak Żelazny Krzyż I klasy), jednak od 1943 roku noszony na wstążce złożonej na koładce.

⁴⁶ <http://www.polk.ru> [dostęp: 1.12.2014].

⁴⁷ http://www.money.pl/archiwum/wiadomosci_agencyjne/iar/artukul/rekrutacja;do;batalionu;pułku;kremłowskiego;zakonczone,167,0,347303.html [dostęp: 1.12.2014].

⁴⁸ Porównanie stopnia według kodu NATO OR-09.

⁴⁹ <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/127679.html> [dostęp: 1.12.2014].

⁵⁰ Samopowtarzalny karabin produkowany w byłej Jugosławii od 1959 roku. Wersja poprawiona z 1966 roku była wyposażona dodatkowo w nasadkę do miotania granatów. Konstrukcja zamka pozwala jedynie na prowadzenie ognia pojedynczego. Magazynek jest w stanie pomieścić 10 naboju kal. 7,62 mm. Waga broni oscyluje w granicach 4 kg przy długości 112 cm (przy złożonym bagnecie, który jest na stałe zamontowany pod lufą).

zą batalionu stało się zawołanie faszystowskiego ruchu ustaszowskiego *Za dom! Spremni!*, co oznacza *Za Ojczyznę! Gotowi!* Jednostka posiada dwie wersje mundurów: galowy i służbowy. Mundur służbowy jest to strój klasycznego kroju w kolorze szarobłękitnym, dodatkowo w jego skład wchodzi biała koszula, czarny krawat i czapka zgodna z kolorem munduru lub beret czerwonego koloru. Mundur galowy natomiast jest wzorowany na XVIII-wiecznych mundurach oficerów chorwackich służących w armii Królestwa Węgier. Składa się z sięgającej kolan czerwonej bluzy ze złotymi obszyciami, czarnego, tradycyjnego krawata, czarnych spodni, czerwonego czako ze złotym płomieniem oraz czerwonego płaszcza zarzucanego na ramię. Dowódca jednostki dysponuje mundurem, w którym bluza i czako są koloru białego, natomiast płaszcz jest koloru czarnego.

Drugą formacją chorwacką jest wyjątkowo specyficzna jednostka gwardyjska Zrinska Garda, będąca pierwotnie strażą przyboczną wojewody i bana Chorwacji Piotra Zrinskiego, który wraz z szwagrem, Franem Krsto Frankopanem, zawiązał w 1666 roku spisek przeciwko cesarzowi Leopoldowi I Habsburgowi. Spisek jednak został odkryty i cztery lata później obaj możni zostali straceni w Wiedniu. Pozostałe po nich wojska miały zostać rozwiązane, jednak zamek Čakovec wraz ze stacjonującym w nim oddziałem został wykupiony od państwa przez syna Piotra, Ivana Antuna Zrinskiego. On też uznał, że formacja powinna kultywować pamięć jego ojca i Frana Frankopana, a także wszystkich Chorwatów, którzy zginęli w walce o ojczyznę. Od tego czasu aż do roku 1945 Gwardia Zrinskih istniała jako jednostka honorowa, reprezentacyjna. Po utworzeniu komunistycznej II Jugosławii została rozwiązana. Dopiero w 2001 roku z rozkazu prezydenta Republiki Chorwacji Zrinską Gardę ponownie powołano do istnienia. Zgodnie ze statutem jednostki okres od 1945 do 2001 roku jest określany czasem uśpienia formacji, co dzisiejszy 300-osobowy batalion łączy tradycjami bezpośrednio ze strażą przyboczną Piotra Zrinskiego. Dewizą formacji od 1670 roku są ostatnie słowa Frana Krsto Frankopana: *Navik on živi ki zgine pošteno*, co można przetłumaczyć jako: *Wiecznie żyje, kto ginie w słusznej sprawie*. Formacja posiada jeden rodzaj mundurów, wywodzący się z tradycji rodu Zrinskih. Składa się on z karmazynowej, sięgającej kolan tuniki z czarnymi obszyciami, czarnych spodni, wysokich butów kawalerskich, czarnego kołpaka ze złotym chwostem, czarnego, tradycyjnego krawata i długiego płaszcza tego samego koloru. Jako formacja honorowa żołnierze Zrinskih posiadają wyłącznie szable. Do gwardii mogą przystąpić mężczyźni, którzy odsłużyli w wojsku co najmniej dwa lata i ukończyli 25. rok życia, a nie ukończyli 35. roku. Służba w formacji trwa osiem lat. Starsi oficerowie służący w formacji pełnią również obowiązki wykładowców w Akademii Wojskowej imienia Piotra Zrinskiego w Kutinie⁵¹.

⁵¹ <http://www.zrinska-garda.hr> [dostęp: 1.12.2014].

Podsumowanie

Jak zatem widać, jednostki gwardii w Europie pełnią funkcje nie tylko formacji liniowych, gotowych do wysłania na każde pole bitwy, jak ma to miejsce w przypadku Zjednoczonego Królestwa, ale w większości przypadków są utrzymywane do ochrony głowy państwa i najwyższych urzędników państwowych. Często odgrywają również rolę formacji reprezentacyjnych albo zostają tylko do niej powołane, jak chociażby niewspominany tutaj Batalion Reprezentacyjny Wojska Polskiego. Gwardia pomimo swojego niewielkiego udziału w strukturach sił zbrojnych państw europejskich ma jednak bardzo mocno sprecyzowane zadania, których wykonanie staje się nie tylko kwestią rozkazu, ale również osobistego przywiązania do głowy państwa, jak i honoru każdego ze służących w jej szeregach żołnierzy.

Bibliografia

MURPHY D.: *Irish Regiments in the World Wars*. Oxford 2007.

WHITE-SPUNNER B.: *Horse Guards*. London 2006.

Źródła internetowe

<http://householdcavalry.info/uniforms.html> [dostęp: 1.12.2014].

<http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/127679.html> [dostęp: 1.12.2014].

http://pooleysword.com/en/Scots_Guards%27_Sword [dostęp: 1.12.2014].

<http://www.army.mod.uk/infantry/regiments/23306.aspx> [dostęp: 1.12.2014].

<http://www.army.mod.uk/infantry/regiments/23988.aspx> [dostęp: 1.12.2014].

<http://www.army.mod.uk/infantry/regiments/23989.aspx> [dostęp: 1.12.2014].

<http://www.army.mod.uk/infantry/regiments/23990.aspx> [dostęp: 1.12.2014].

<http://www.army.mod.uk/infantry/regiments/23991.aspx> [dostęp: 1.12.2014].

http://www.armynavyairforce.co.uk/life_guards.htm [dostęp: 1.12.2014].

<http://www.forsvarsmakten.se/en> [dostęp: 1.12.2014].

<http://www.mil.be/nl/eenheden/bataljon-ardense-jagers> [dostęp: 1.12.2014].

http://www.money.pl/archiwum/wiadomosci_agencyjne/iar/artykul/rekrutacja;do;batalionu;pulku;kremlofskiego;zakonczone,167,0,347303.html [dostęp: 1.12.2014].

<http://www.polk.ru> [dostęp: 1.12.2014].

<http://www.zrinska-garda.hr> [dostęp: 1.12.2014].

A b s t r a c t. *Navik on živi ki zgine pošteno.* Guard formations and their role in selected states of modern Europe

Guards units existed in all the countries of Europe since the Middle Ages. He then played the role of the monarch's personal bodyguard and his palace. Only in the seventeenth and eighteenth centuries, their role has grown enormously, making the formation Guards on the European continent. Times of the First World War put an end to most of these formations. In today's Europe, only a few countries can afford to maintain formation Guards. Some of them, as in the case of the Kingdom of Sweden acts as a Representative Company, in others, in turn, serves as a full-fledged line combat unit. The purpose of my paper is to present the history, tradition, belonging to the existence and operation of existing units Guards existing inter alia, in the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, the Russian Federation, the Kingdom of Belgium and the Republic of Croatia.

Nota o autorze

Łukasz Nowok — historyk, doktorant Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Śląskiego. Uczestnik licznych konferencji naukowych i autor artykułów dotyczących historii Chorwacji. Interesuje się działaniami ugrupowań faszystowskich w latach 1918—1945, historią państw słowiańskich i archeologią. Od dłuższego czasu zajmuje się badaniem dziejów Chorwacji. Współpracownik portali Historykon i Turystyka Archeologiczna oraz fundacji Patrimonium Europae. Pilot wycieczek, podróżnik, recenzent i naczelny jednego z portali literackich. Autor książki *Za dom! Spremni! Chorwacja pod rządami Ustaszy 1941—1945*.